

BENCHMARKONDERZOEK EXPLOITATIEKOSTEN VOORTGEZET ONDERWIJS

2010

ir. W.J.A. (Willem) Adriaanssen

ir. W.H.G. (Winifred) van den Bosch

ir. A. (Anouk) Huijs

ir. D.P. (Daan) Stoffels

HEVO

Voorwoord

Voor u ligt het 'Benchmarkonderzoek Exploitatiekosten voortgezet onderwijs 2010'. Dit is alweer de vierde keer dat de exploitatiekosten van het voortgezet onderwijs in kaart worden gebracht. Het onderzoek brengt de inkomsten en kosten die samenhangen met de exploitatie van scholen bij elkaar. Tevens is de kwalitatieve beoordeling van de huisvesting geïnterpreteerd. Daarmee levert de benchmark nuttige informatie op, die scholen kunnen gebruiken bij hun bedrijfsvoering.

Ook belanghebbenden als ouders, medezeggenschapsraden en personeel hebben interesse in dit soort gegevens. Daarom bevat het nu voorliggende onderzoek nuttige informatie die scholen ook bij hun verantwoording richting deze belanghebbenden kunnen gebruiken.

Het gaat hierbij om financiële kengetallen. Financiën staan regelmatig in de belangstelling. Berichten over (te) grote reserves en (forse) tekorten in de materiële instandhouding wisselen elkaar af. Helaas is het zo dat 'gegevensverzamelingen' in het primair en voortgezet onderwijs niet altijd even goed toegankelijk zijn en er soms zelfs helemaal niet zijn. Daarom is het positief dat HEVO met dit en de vorige benchmarkonderzoeken een start heeft gemaakt om de benodigde informatie te verzamelen.

In deze benchmarkrapportage wordt nader inzicht gegeven in de exploitatiekosten van de scholen in het voortgezet onderwijs over 2010. De indruk bestaat dat de vergoeding voor exploitatiekosten achterblijft bij de kosten. Dit onderstreept de noodzaak onderzoek te verbreden en verdiepen.

De waarde van dit soort onderzoeken neemt toe naarmate over meerdere jaren benchmarkgegevens worden verzameld en voldoende scholen deelnemen. Niet alleen worden daarmee de nodige incidentele uitschieters geneutraliseerd, maar ook kunnen dan bepaalde trends worden gesignaleerd.

De VO-raad is blij met het initiatief van HEVO en vertrouwt erop dat dit onderzoek een vervolg zal krijgen.

Graag bevelen wij scholen aan om deel te nemen aan het vervolgonderzoek over het jaar 2011.

Nico van Zuylen
VO-raad

Inhoudsopgave

1.	Introductie	4
2.	Het onderzoek	6
2.1.	Exploitatiekosten en –vergoedingen	6
2.1.1.	Nederlandse Norm	6
2.1.2.	Administratie (exploitatie-) kosten en opbrengsten in het onderwijs	7
2.2.	De methodiek	8
2.3.	De steekproef	9
2.4.	Belevingswaarde onderwijshuisvesting	12
3.	De benchmark	14
3.1.	Algemeen: inkomsten en uitgaven per leerling	14
3.2.	Exploitatiekosten	20
3.3.	Schoonmaak en onderhoud	24
3.4.	Energie en waterverbruik	26
3.5.	Exploitatieresultaat Schoonmaak	27
3.6.	Trendanalyse	27
4.	Conclusies en aanbevelingen	29
	Bijlage 1: dienstverlening HEVO	31

1. Introductie

HEVO is een onderzoek-, advies- en projectmanagementbureau op het gebied van huisvesting en vastgoed. Opdrachtgevers met complexe huisvestingsvraagstukken voorzien wij van antwoorden die leiden tot een optimale leef- en werkomgeving. Een van onze specifieke aandachtsgebieden is onderwijshuisvesting; zowel primair, voortgezet, beroepsonderwijs en hoger onderwijs¹.

HEVO wil de norm zijn in huisvestingsoplossingen en alle klantvragen omtrent huisvesting kunnen beantwoorden. Hiervoor is het nodig om continu op de hoogte te zijn van ontwikkelingen in de markt, een deskundige gesprekspartner te zijn en innovatieve oplossingen te realiseren. Dit blijkt onder andere uit publicaties zoals de duurzame kwaliteitsrichtlijn huisvesting voortgezet onderwijs.

Duurzaamheid speelt een centrale rol in onze visie en bedrijfsvoering. Wij verwezenlijken huisvesting die duurzaam presteert en streven als organisatie precies hetzelfde na. Onze focus ligt daarbij niet alleen op het bouwproces, maar juist op het totaal van het bouwproces en de gebruikscyclus. Want juist tijdens het gebruik bewijzen duurzame huisvestingsoplossingen hun meerwaarde. Ook op het financiële vlak.

Voor kalenderjaar 2007 heeft HEVO daarom een eerste onderzoek gedaan naar de exploitatiekosten van scholen in het Voortgezet en Primair Onderwijs. Resultaat van dit onderzoek was een benchmarkrapport, dat zowel op hoofdlijnen als op onderdelen inzicht gaf in de exploitatiekosten en exploitatiebudgetten van scholen. Vanwege de grote interesse naar betrouwbare exploitatiegegevens van scholen, heeft HEVO besloten dit onderzoek jaarlijks te herhalen. Voor u ligt het resultaat van het onderzoek van dit jaar. Deze rapportage, evenals die van voorgaande jaren, is voor onderwijsinstellingen gratis op te vragen via www.hevo.nl.

Dankwoord

Bij het doen van ons onderzoek en het opstellen van deze rapportage heeft een aantal personen en instellingen medewerking verleend, waarvoor wij graag onze dank uitspreken:

- Alle deelnemende scholen.
- VOS/ABB.
- De VO-Raad.

¹ Voor een overzicht van de dienstverlening van HEVO op het gebied van onderwijshuisvesting, zie bijlage 1. Wanneer u wilt weten wat wij specifiek voor uw huisvestingsvraagstuk kunnen betekenen, kunt u contact opnemen met Willem Adriaanssen op telefoonnummer 073-6409409.

Leeswijzer

In hoofdstuk 2 wordt een toelichting gegeven op het begrip exploitatiekosten en worden de populatie en de werkwijze van dit onderzoek omschreven. Vervolgens wordt in hoofdstuk 3 een overzicht gegeven van de resultaten van het onderzoek. De rapportage wordt afgesloten met de belangrijkste conclusies en aanbevelingen van het onderzoek in hoofdstuk 4.

2. Het onderzoek

Met dit benchmarkonderzoek zijn de exploitatiekosten en de exploitatievergoedingen van scholen voor 2010 in kaart gebracht. In dit hoofdstuk wordt een toelichting gegeven op het begrip exploitatiekosten en de wijze waarop de exploitatiekosten en –vergoedingen zijn ingedeeld. Vervolgens wordt in paragraaf 2.2 een toelichting gegeven op de gehanteerde methodiek. In paragraaf 2.3 wordt deze methodiek gebruikt om een omschrijving te geven van een aantal kenmerken van de scholen waaruit de steekproef van dit onderzoek bestaat.

2.1. Exploitatiekosten en –vergoedingen

2.1.1. Nederlandse Norm

In de Nederlandse Norm (NEN 2632) worden exploitatiekosten gedefinieerd als alle terugkerende kosten die voortkomen uit het in eigendom hebben, in stand houden dan wel gebruiken van een gebouw. Hierbij wordt de volgende indeling gehanteerd:

- **Vaste kosten**
Dit zijn de kosten die verbonden zijn aan het in eigendom hebben en gebruiken van het gebouw en bijbehorend terrein, waaronder rente en afschrijving, verzekeringen, publiekrechtelijke heffingen en huurkosten van bijvoorbeeld sport- en/of noodlokalen.
- **Energiekosten**
De kosten van het energieverbruik van het gebouw. Deze kosten worden onderscheiden in kosten voor elektriciteit, verwarming en water.
- **Onderhoudskosten**
Dit zijn de kosten die nodig zijn om het gebouw en het terrein kwalitatief in goede staat te houden, zodat de gebruiker goed kan functioneren. Het onderhoud heeft betrekking op bouwkundige voorzieningen, installaties en de vaste inrichting van het terrein. Er wordt onderscheid gemaakt tussen technisch onderhoud (preventief en correctief onderhoud) en schoonmaakonderhoud (binnenzijde en buitenzijde).
- **Administratieve beheerkosten**
Kosten van de administratie die betrekking hebben op het beheer van het gebouw, zoals bemiddelingskosten, boekhouding en administratieve personeelskosten.
- **Specifieke bedrijfskosten**
Dit zijn de kosten die voortkomen uit het functioneren van het bedrijf in het gebouw, bijvoorbeeld de kosten voor bewaking en beveiliging.

Al deze kosten zijn gebouwgebonden en daarmee sluit deze indeling niet goed aan op de dagelijkse praktijk van het administreren van en rapporteren over exploitatiekosten en -vergoedingen in het onderwijs. In de onderwijspraktijk vallen namelijk ook de kosten die voortkomen uit het functioneren van de organisatie in het gebouw onder de exploitatiekosten. Deze organisatiegebonden exploitatiekosten bestaan uit:

1. Middelen, inrichting, inventaris, ICT.
2. Specifieke organisatiekosten (onder andere administratie, receptie, catering, repro en vervoer).

Vanuit praktisch oogpunt is de categorisering conform de NEN 2632 voor dit onderzoek dan ook losgelaten. In plaats daarvan is de wijze van administratie van scholen als uitgangspunt genomen.

2.1.2. *Administratie (exploitatie-) kosten en opbrengsten in het onderwijs*

Door het ministerie van OCW is een richtlijn opgesteld die scholen dienen te volgen bij het opstellen van hun boekhouding en jaarverslagen: de Staat van Baten en Lasten (SvBL).

Opbrengsten

Wat betreft de opbrengsten van de scholen zijn de volgende posten opgenomen in de Staat van Baten en Lasten:

- Rijksbijdragen (3.1 SvBL).
- Overige overheidsbijdragen en –subsidies (3.2 SvBL).
- College-, cursus-, les- en examengelden (3.3 SvBL).
- Baten werk in opdracht van derden (3.4 SvBL).
- Overige baten (3.5 SvBL).

Voor dit benchmarkonderzoek is de post Rijksbijdragen de meest interessante. Deze post is als volgt opgebouwd:

- Rijksbijdragen (3.1.1 SvBL):
 - a. Lumpsum personeel.
 - b. Lumpsum Materieel (inclusief schoolboeken).
- Overige subsidies OCW (exclusief schoolboeken) (3.1.2 SvBL).

Hiervan is de ‘Lumpsum Materieel’ (sinds het schooljaar 2010/2011 inclusief schoolboeken) of de MI-vergoeding de enige inkomstenbron die direct te verbinden is aan exploitatie, namelijk aan de materiële instandhouding van het gebouw en de school. Deze MI-vergoeding wordt berekend conform de methodiek van de Dienst Uitvoering Onderwijs (DUO) en is afhankelijk van het aantal leerlingen per schoolsoort, het aantal leerjaren en eventuele toeslagen en vaste bedragen per school. De MI-vergoeding wordt opgedeeld in drie hoofdgroepen:

- Schoonmaak.
- Onderhoud gebouw en terrein.
- Overige exploitatie (zowel gebouw- als organisatiegebonden kosten).

Kosten

Wat betreft de kosten zijn de volgende posten opgenomen in de Staat van Baten en Lasten²:

- Personeelslasten (4.1 SvBL).
- Afschrijvingen (4.2 SvBL).
- Huisvestingslasten (4.3 SvBL).
- Overige lasten (4.4 SvBL).

² Alleen de kosten die gemaakt worden door de scholen zijn opgenomen in dit onderzoek. De exploitatiekosten die de gemeente maakt, zoals verzekeringen, zijn niet opgenomen.

Onder de post Afschrijvingen (4.2) vallen de afschrijvingen op gebouwen, inventaris & apparatuur en leermiddelen. De afschrijvingen op gebouwen zijn exploitatiekosten, de overige afschrijvingen niet.

Voor dit onderzoek is post 4.3, huisvestingslasten, het meest interessant. Deze post kent de volgende onderverdeling:

- Huur (4.3.1 SvBL).
- Verzekeringen (4.3.2 SvBL).
- Onderhoud (4.3.3 SvBL).
- Energie en water (4.3.4 SvBL).
- Schoonmaakkosten (4.3.5 SvBL).
- Heffingen (4.3.6 SvBL).
- Overige huisvestingslasten (4.3.7 SvBL).

Onder overige lasten vallen 'administratie- en beheerslasten', 'inventaris, apparatuur en leermiddelen', 'dotatie overige voorzieningen' en 'overige'. Een deel van deze lasten betreft exploitatiekosten volgens de NEN 2632. Het blijkt echter onmogelijk om uit deze post te filteren welke kosten dat zijn.

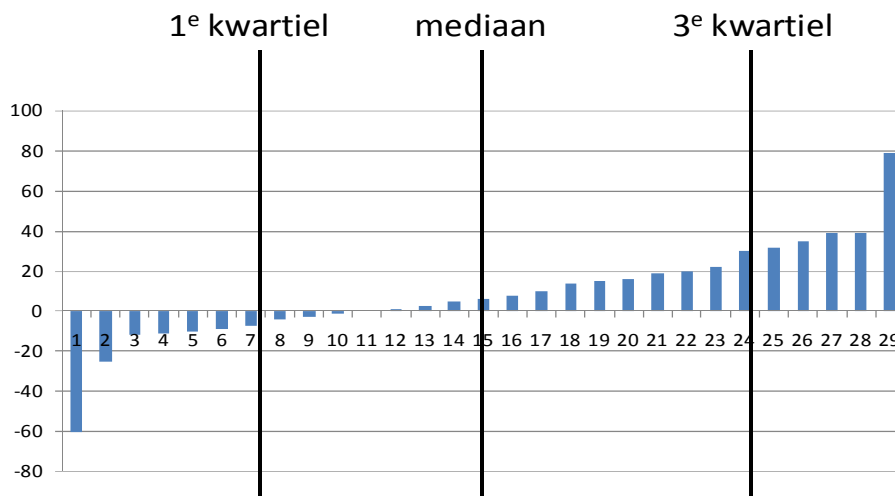
2.2. De methodiek

De deelnemende scholen hebben een vragenlijst ontvangen, die zij digitaal hebben ingevuld en aangeleverd aan HEVO. In de toelichting op de vragen is getracht zo specifiek mogelijk te zijn, ter voorkoming van onduidelijkheden over de toekenning van kosten aan een kostenpost. De aangeleverde data zijn gecontroleerd op compleetheid en waar nodig is contact gezocht met de betreffende school ter verduidelijking van de data³.

Om de exploitatiekosten en -vergoedingen voor scholen onderling vergelijkbaar te maken, zijn ze gerelateerd aan het brutovloeroppervlak (bvo) van de deelnemende scholen en aan het aantal leerlingen. Hieruit zijn kengetallen ontstaan, die worden weergegeven volgens de kwartiel-methode.

De kwartiel-methode wil zeggen dat er per gegevensgroep een geordende reeks wordt gemaakt van de laagste waarde tot en met de hoogste waarde. Vervolgens wordt deze reeks opgedeeld in vier gelijke delen; de kwartielen. Van iedere reeks wordt telkens de waarde weergegeven die op de eerste 25% van de reeks ligt (eerste kwartiel), de waarde die op 50% van de reeks ligt (de mediaan) en de waarde die op 75% van de reeks ligt (derde kwartiel):

³ Ondanks de uitgevoerde controles en nagestreefde nauwkeurigheid kan HEVO onmogelijk garanderen dat de gegevens die voor de analyses gebruikt zijn ook juist zijn. Het blijft de verantwoordelijkheid van de deelnemende schoolinstellingen om de juiste gegevens aan te leveren. HEVO is op geen enkele wijze verantwoordelijk voor de gevolgen van het gebruik van de gegevens uit deze benchmarkrapportage.

Met de kwartielmethode wordt een duidelijk kader gegeven waaraan scholen hun eigen kengetallen kunnen toetsen.

Daarnaast worden er gemiddelden weergegeven. Hierbij moet echter de kanttekening worden gemaakt dat gemiddelden een vertekend beeld kunnen geven wanneer er sprake is van extreme waarden (zoals de eerste en de laatste uitschieter in de bovenstaande reeks). Dit geldt vooral wanneer er sprake is van een kleine steekproef.

Vaak wordt tevens een totaal gepresenteerd. Hierbij merken wij op dat dit geen optelling is van de, in tabellen, gepresenteerde subtotalen, maar dat dit de berekende waarden zijn op basis van de invoer van de deelnemers.

2.3. De steekproef

In het schooljaar 2009-2010 waren er in totaal 646 scholen voor voortgezet onderwijs⁴. Aan dit onderzoek hebben 45 scholen deelgenomen, wat betekent dat er sprake is van een relatief betrouwbare steekproef, die 6,9% van de gehele populatie beslaat. Het gaat hier echter om een niet-aselecte steekproef, waardoor een bias kan ontstaan vanwege specifieke redenen van de besturen en scholen om deel te nemen aan het onderzoek. Vanwege deze bias kunnen de resultaten in dit rapport niet zomaar als representatief beschouwd worden voor de hele populatie; zij geven slechts een indicatie.

De onderstaande tabel vormt een beschrijving van de steekproefpopulatie, zowel van het totaal als van de verschillende soorten VO-scholen die hebben deelgenomen. Hierbij gebruiken wij de volgende afkortingen:

- AVO: Algemeen Voortgezet Onderwijs; één vestiging voor vwo, havo en/of VMBO-tl.
- BSG: Brede Scholen Gemeenschap; vestiging voor vwo, havo en VMBO-compleet.
- VMBO: één vestiging voor VMBO-compleet.
- Praktijkschool: een school voor arbeidsvoorbereiding

⁴ Bron: Kerncijfers OCW 2006-2010, d.d. 16 mei 2011.

Beschrijving van de steekproef	Totaal	BSG	AVO	VMBO	Praktijk
Aantal deelnemende scholen	45	24	13	4	4
Aantal scholen met doordecentralisatie	5	3	2	0	0
Activering afschrijving investeringen	35	19	10	3	3
Dotatie onderhoudsvoorziening	35	18	11	4	2
Totaal aantal leerlingen	64.806	42.308	18.976	2.372	1.150
Totaal aantal fte	5.837	3.803	1.578	269	187
Totaal aantal m ² BVO	576.643	379.628	152.255	26.281	18.479

Scholen voor speciaal onderwijs zijn in deze benchmark niet meegenomen. De vergoedingen die deze scholen ontvangen verschillen dusdanig van de in de benchmark opgenomen gegevens, dat de gegevens van deze scholen niet meegenomen kunnen worden.

Waarschuwing

Zoals in bovenstaande tabel kan worden afgelezen, zijn de steekproeven van de verschillende schooltypen vrij klein. Voor deze steekproeven geldt daarom de kanttekening zoals die in de vorige paragraaf is gemaakt: de gemiddelden van deze steekproeven kunnen een vertekend beeld geven wanneer er sprake is van extreme waarden. Wij adviseren daarom om vooral de waarden van de mediaan te beschouwen, aangezien de extreme waarden hier geen invloed op hebben.

In de onderstaande tabel staat een aantal algemene kenmerken weergegeven van de totale steekproefpopulatie:

Kenmerken totale steekproef	Gemiddeld	1 ^e kwartiel	Mediaan	3 ^e kwartiel
Leeftijd gebouw	36	17	32	47
Leeftijd gebouw na renovatie	16	5	9	18
Aantal leerlingen	1.440	879	1.145	2.052
Percentage LWOO leerlingen	9	0	0	15
Aantal fte	130	77	108	188
Totaal aantal personeelsleden Onderwijzend personeel (FTE)	101	63	89	140
Totaal aantal personeelsleden Onderwijs Ondersteunend Personeel (FTE)	28	12	23	42
Totaal aantal personeelsleden Eigen schoonmaak Personeel (FTE)*	1	0	0	0
Gemiddelde leeftijd personeel	46	44	46	47
Financieel weerstandsvermogen in procenten	20	9	18	33
Aantal m ² BVO	12.814	7.242	10.584	14.750
Aantal m ² BVO per leerling	10	8	9	11

*Meestal opgevangen in Onderwijzend Ondersteunend Personeel vanwege gebrek aan specifieke cijfers

Wat opvalt is dat het gebouwenbestand van de deelnemende scholen behoorlijk oud is, zeker wanneer in beschouwing wordt genomen dat een afschrijvingstermijn van 40 jaar voor schoolgebouwen gangbaar is. Omdat een aantal scholen sinds de oorspronkelijke bouw gerenoveerd is, moet hier echter een nuancering worden aangebracht. Wanneer van deze gebouwen het renovatiejaar als bouwjaar wordt genomen, dan ligt de gemiddelde leeftijd een stuk lager, evenals de kwartielwaarden. Het is echter niet bekend hoe ingrijpend de renovaties van de deelnemende scholen zijn geweest; deze 'leeftijd na renovatie' is dan ook geen harde leeftijd, maar slechts een nuancering.

Verder is uit deze tabel op te maken dat er een vrij grote variatie is in de omvang van de deelnemende scholen, zowel wat betreft het aantal leerlingen als aantal fte en aantal vierkante meters bvo. Daarnaast valt op dat er weinig scholen zijn met eigen schoonmaakpersoneel. De gemiddelde leeftijd van het personeel is met 45,5 jaar relatief hoog. Het aantal leerlingen dat leerwegondersteunend onderwijs behoeft is niet evenredig over de scholen verdeeld.

Bovenstaande kenmerken zijn onderstaand ook per schooltype weergegeven.

Kenmerken BSG-scholen	Gemiddeld	1^e kwartiel	Mediaan	3^e kwartiel
Leeftijd gebouw	39	20	32	46
Leeftijd gebouw na renovatie	20	7	11	31
Aantal leerlingen	1.763	1.059	1.718	2.227
Percentage LWOO leerlingen	9	0	6	16
Aantal fte	158	90	150	206
Totaal aantal personeelsleden Onderwijzend personeel (FTE)	122	74	112	159
Totaal aantal personeelsleden Onderwijs Ondersteunend Personeel (FTE)	36	14	38	48
Totaal aantal personeelsleden Eigen schoonmaak Personeel (FTE)	1	0	0	1
Gemiddelde leeftijd personeel	45	44	46	47
Financieel weerstandsvermogen in procenten	18	6	17	30
Aantal m ² BVO	15.818	9.419	12.475	24.449
Aantal m ² BVO per leerling	9	8	9	10

Kenmerken AVO-scholen	Gemiddeld	1^e kwartiel	Mediaan	3^e kwartiel
Leeftijd gebouw	39	18	34	50
Leeftijd gebouw na renovatie	12	4	7	12
Aantal leerlingen	1.460	955	1.191	2.052
Percentage LWOO leerlingen	5	0	0	3
Aantal fte	121	80	96	188
Totaal aantal personeelsleden Onderwijzend personeel (FTE)	95	63	75	135
Totaal aantal personeelsleden Onderwijs Ondersteunend Personeel (FTE)	25	14	20	39
Totaal aantal personeelsleden Eigen schoonmaak Personeel (FTE)	1	0	0	1
Gemiddelde leeftijd personeel	45	44	45	46
Financieel weerstandsvermogen in procenten	25	13	25	34
Aantal m ² BVO	11.712	7.700	9.339	13.726
Aantal m ² BVO per leerling	8	6	8	9

Kenmerken VMBO-scholen	Gemiddeld	1^e kwartiel	Mediaan	3^e kwartiel
Leeftijd gebouw	11	4	9	16
Leeftijd gebouw na renovatie	11	4	9	16
Aantal leerlingen	593	362	534	764
Percentage LWOO leerlingen	33	15	30	49
Aantal fte	67	32	65	100
Totaal aantal personeelsleden Onderwijzend personeel (FTE)	55	27	54	82
Totaal aantal personeelsleden Onderwijs Ondersteunend Personeel (FTE)	13	6	11	18
Totaal aantal personeelsleden Eigen schoonmaak Personeel (FTE)	0	0	0	0
Gemiddelde leeftijd personeel	47	45	48	49
Financieel weerstandsvermogen in procenten	14	4	11	21
Aantal m ² BVO	6.570	4.398	6.099	8.271
Aantal m ² BVO per leerling	11	10	11	12

Kenmerken Praktijk-scholen	Gemiddeld	1 ^e kwartiel	Mediaan	3 ^e kwartiel
Leeftijd gebouw	30	20	40	45
Leeftijd gebouw na renovatie	4	0	0	4
Aantal leerlingen	288	186	220	322
Percentage LWOO leerlingen	0	0	0	0
Aantal fte	47	30	36	53
Totaal aantal personeelsleden Onderwijzend personeel (FTE)	39	26	34	47
Totaal aantal personeelsleden Onderwijs Ondersteunend Personeel (FTE)	8	3	4	9
Totaal aantal personeelsleden Eigen schoonmaak Personeel (FTE)	0	0	0	0
Gemiddelde leeftijd personeel	47	45	47	49
Financieel weerstandsvermogen in procenten	36	36	36	36
Aantal m ² BVO	4.620	2.957	3.282	4.945
Aantal m ² BVO per leerling	17	13	15	19

Wanneer de verschillende schooltypen per kenmerk vergeleken worden, vallen de volgende zaken op:

- De schoolgebouwen van de populatie BSG en AVO-scholen zijn, wanneer een afschrijvingstermijn van 40 jaar wordt aangehouden, in theorie bijna afgeschreven. Van deze gebouwen heeft 71% echter wel recent een renovatie ondergaan, waardoor deze leeftijd behoorlijk naar beneden bijgesteld moet worden.
- Bij de groep AVO-scholen is nog steeds een vrij grote variatie in leerlingenaantallen te zien, daardoor ontstaat een groot verschil tussen de mediaan en het gemiddelde.
- De VMBO- en praktijkscholen zijn in aantal leerlingen en in aantal fte veel kleiner dan de BSG- en AVO-scholen.
- Het percentage leerlingen dat leerweg ondersteunend onderwijs behoeft is met 30 procent vooral in het VMBO onderwijs erg hoog. Omdat het VMBO ook onderdeel uitmaakt van de BSG scholen is ook bij deze groep een percentage LWOO leerlingen te zien.
- De omvang van de scholen sluit aan bij het type onderwijs. Zo is te zien dat de VMBO- en praktijkscholen aanzienlijk meer m² bvo per leerling aan ruimte hebben.

2.4. Belevingswaarde onderwijshuisvesting

In het invulformulier dat de deelnemende scholen aangeleverd hebben, was weer een enquête omtrent de huisvesting opgenomen. De deelnemende scholen is gevraagd om op een aantal onderwerpen punten te geven over de prestaties van het gebouw.

In onderstaande tabel is per onderwerp de gemiddelde score weergegeven:

Beleving onderwijshuisvesting	Totaal	BSG	AVO	VMBO	Praktijk
Aantal deelnemende scholen	45	24	13	4	4
Gemiddelde leeftijd gebouw	36,0	39,0	39,0	11,0	30,0
Beoordeling:					
Gemiddelde	5,7	5,7	5,6	7,0	5,2
Technische kwaliteit (onderhoud)	6,4	6,3	6,4	7,5	6,0
Binnenklimaat (o.a. ventilatie)	5,5	5,7	5,0	6,5	5,3
Ruimtelijke kwaliteit (irt onderwijsvisie)	5,8	5,5	5,8	7,3	5,8
Energieverbruik	5,2	5,2	5,0	7,0	3,8
Mate waarin goed schoon te maken is	5,8	5,8	5,8	6,5	5,0
Duurzaamheid	5,6	5,5	5,2	7,5	5,5

Het meest opvallende aan de uitslag van deze enquête is dat er op geen enkel punt echt goed gescoord wordt. Gemiddeld scoort de huisvesting net voldoende.

Andere punten die opvallen:

- In vergelijking met de benchmark van 2009 zijn de VMBO-scholen nu een stuk positiever. Waren deze scholen in 2009 nog het minst tevreden over de huisvesting, in 2010 beoordelen de deelnemende VMBO-scholen de huisvesting gemiddeld het hoogste. Hierbij moet wel opgemerkt worden dat de VMBO-scholen die in 2010 aan het onderzoek deelnamen gevestigd zijn in een relatief jonge huisvesting, gemiddeld 11 jaar oud. In 2009 was de gemiddelde leeftijd van de VMBO-huisvesting 35 jaar.
- De post energieverbruik bij de praktijkscholen valt heel negatief uit. Hierbij moet opgemerkt worden dat van de vier scholen er maar twee scholen waren die de enquête ingevuld hebben. Verder valt op dat de post energieverbruik ook bij de BSG en AVO scholen laag scoord.
- Naast energieverbruik wordt er ook maar net voldoende gescoord op het onderdeel binnenklimaat en duurzaamheid.
- De technische kwaliteit scoort wederom het best.
- De hoge scores bij de groep VMBO-scholen hebben hoogstwaarschijnlijk te maken met de relatief nieuwe gebouwen waarin de scholen gehuisvest zijn.

De deelnemende scholen worden vervolgens opgesplitst in een categorie gebouwen met een leeftijd jonger dan 10 jaar, categorie gebouwen met een leeftijd tussen de 10 en 30 jaar en een categorie gebouwen met een leeftijd ouder dan 30 jaar. Hierbij is rekening gehouden met uitgevoerde renovaties. De beoordeling kan nu in relatie tot de leeftijd van de gebouwen bekeken worden.

Beleving onderwijshuisvesting (gemiddelde)	Totaal	< 10 jaar	> 10 < 30 jaar	> 30 jaar
Aantal deelnemende scholen	134	54	27	31
Gemiddelde leeftijd gebouw	32,6	7,6	29,0	41,6
Gemiddelde leeftijd gebouw na renovatie	18,4	6,0	20,7	41,6
Beoordeling huisvesting:				
Gemiddelde beoordeling	5,9	6,5	6,2	5,4
Technische kwaliteit (onderhoud)	6,5	6,5	7,0	5,9
Binnenklimaat (o.a. ventilatie)	5,7	6,4	5,9	5,4
Ruimtelijke kwaliteit (irt onderwijsvisie)	6,3	6,5	6,7	5,9
Energieverbruik	5,1	6,4	5,1	4,5
Mate waarin goed schoon te maken is	6,1	6,4	6,4	5,8
Duurzaamheid	5,6	6,4	6,1	5,0

In deze vergelijking valt op dat vooral de onderdelen ruimtelijke kwaliteit, energieverbruik en duurzaamheid een relatie lijken te hebben met de leeftijd van de gebouwen. Verder valt op dat van de deelnemende scholen die ouder zijn dan 30 jaar geen van de scholen gerenoveerd is, dit in tegenstelling tot de overige scholen.

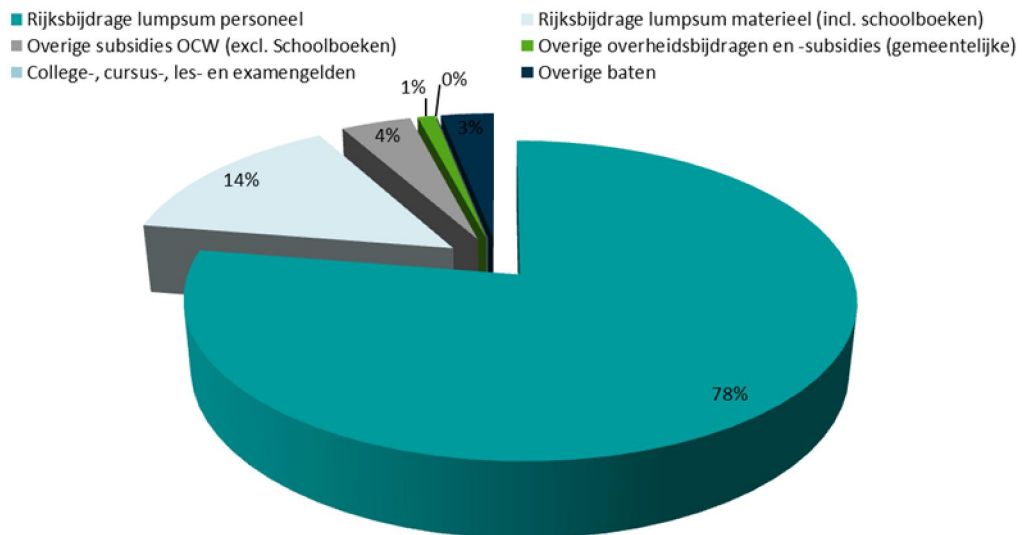
3. De benchmark

3.1. Algemeen: inkomsten en uitgaven per leerling

In deze paragraaf wordt een algemeen inzicht gegeven in de inkomsten en uitgaven van de scholen die zijn opgenomen in de steekproef. Hiermee wordt een referentiekader geschetst, waarmee de inkomsten en uitgaven met betrekking tot de exploitatie van schoolgebouwen, zoals die in de volgende paragraaf worden behandeld, in perspectief kunnen worden geplaatst.

In onderstaand cirkeldiagram wordt weergegeven hoe het inkomen van alle deelnemende scholen is opgebouwd (in procenten van het totale inkomen):

Procentuele verdeling inkomsten (mediaan)

Uit dit diagram blijkt al dat het leeuwendeel van de inkomsten van de school bestaat uit de rijksbijdrage lumpsum personeel. Hoe groot dit leeuwendeel is, verschilt echter per schoolsoort, evenals de verhouding tussen de relatieve bijdrage van de verschillende inkomstenbronnen en de omvang van deze inkomstenbronnen.

In de onderstaande tabellenreeks wordt daarom de procentuele opbouw van het inkomen van de scholen verder gespecificeerd. Hierbij wordt eerst van de steekproef als totaal en vervolgens per schoolsoort van elke inkomstenbron het gemiddelde, 1^e kwartiel, mediaan en 3^e kwartiel vermeld⁵.

Procentuele verdeling inkomsten (totaal)	Gemiddelde	1e kwartiel	Mediaan	3e kwartiel
Rijksbijdrage lumpsum personeel	76,0	74,0	76,0	78,0
Rijksbijdrage lumpsum materieel (incl. schoolboeken)	13,0	13,0	14,0	15,0
Overige subsidies OCW (excl. Schoolboeken)	4,0	3,0	4,0	4,0
Overige overheidsbijdragen en -subsidies (gemeentelijke)	2,0	0,0	1,0	2,0
College-, cursus-, les- en examengelden	0,0	0,0	0,0	0,0
Overige baten	5,0	1,0	3,0	7,0

Procentuele verdeling inkomsten BSG	Gemiddelde	1e kwartiel	Mediaan	3e kwartiel
Rijksbijdrage lumpsum personeel	76,0	74,0	76,0	78,0
Rijksbijdrage lumpsum materieel (incl. schoolboeken)	14,0	13,0	14,0	15,0
Overige subsidies OCW (excl. Schoolboeken)	4,0	3,0	4,0	5,0
Overige overheidsbijdragen en -subsidies (gemeentelijke)	1,0	0,0	1,0	1,0
College-, cursus-, les- en examengelden	0,0	0,0	0,0	0,0
Overige baten	5,0	2,0	4,0	6,0

Procentuele verdeling inkomsten AVO	Gemiddelde	1e kwartiel	Mediaan	3e kwartiel
Rijksbijdrage lumpsum personeel	76,0	71,0	75,0	77,0
Rijksbijdrage lumpsum materieel (incl. schoolboeken)	12,0	13,0	14,0	14,0
Overige subsidies OCW (excl. Schoolboeken)	4,0	2,0	4,0	4,0
Overige overheidsbijdragen en -subsidies (gemeentelijke)	3,0	0,0	1,0	4,0
College-, cursus-, les- en examengelden	0,0	0,0	0,0	0,0
Overige baten	6,0	1,0	5,0	7,0

Procentuele verdeling inkomsten VMBO	Gemiddelde	1e kwartiel	Mediaan	3e kwartiel
Rijksbijdrage lumpsum personeel	76,0	72,0	75,0	79,0
Rijksbijdrage lumpsum materieel (incl. schoolboeken)	16,0	15,0	16,0	17,0
Overige subsidies OCW (excl. Schoolboeken)	2,0	2,0	3,0	3,0
Overige overheidsbijdragen en -subsidies (gemeentelijke)	1,0	1,0	1,0	2,0
College-, cursus-, les- en examengelden	0,0	0,0	0,0	0,0
Overige baten	4,0	1,0	3,0	6,0

Procentuele verdeling inkomsten Praktijkschool	Gemiddelde	1e kwartiel	Mediaan	3e kwartiel
Rijksbijdrage lumpsum personeel	76,0	74,0	75,0	76,0
Rijksbijdrage lumpsum materieel (incl. schoolboeken)	12,0	12,0	12,0	12,0
Overige subsidies OCW (excl. Schoolboeken)	6,0	4,0	5,0	7,0
Overige overheidsbijdragen en -subsidies (gemeentelijke)	4,0	3,0	4,0	5,0
College-, cursus-, les- en examengelden	0,0	0,0	0,0	0,0
Overige baten	3,0	1,0	2,0	4,0

Hoewel de rijksbijdrage lumpsum personeel het leeuwendeel van het inkomen van de scholen vormt, leveren ook lumpsum materieel, overige subsidies en overige baten een redelijke bijdrage aan het inkomen van de school. Om meer inzicht te verschaffen in de omvang van deze bijdrage, wordt deze in de onderstaande tabel gespecificeerd in aantal euro's per

⁵ Voor de steekproeven van de schoolsoorten geldt wederom de kanttekening over de kleine steekproef zoals deze gemaakt is in paragraaf 2.2.

leerling. De post overige baten is hierbij verder gespecificeerd naar de zes subposten die hier conform de Staat van Baten en Lasten onder vallen⁶.

Inkomsten per leerling (totale steekproef)	Gemiddelde	1 ^e kwartiel	Mediaan	3 ^e kwartiel
Lumpsum Materieel (incl. schoolboeken)	1.078,5	960,7	1.098,3	1.182,5
Overige subsidies OCW (excl. Schoolboeken)	331,3	208,6	256,3	358,5
Overige overheidsbijdragen en -subsidies (gemeentelijke)	148,7	28,7	66,3	191,4
College-, cursus-, les- en examengelden	4,1	0,0	0,0	0,0
Baten werk in opdracht van derden	15,3	0,0	0,0	0,0
Verhuur onroerende zaken	16,1	3,5	8,9	22,5
Opbrengst boekenfonds	8,8	0,0	0,0	0,0
Opbrengst reproductie-afdeling	1,2	0,0	0,0	0,0
Overige publieke inkomsten (incl. rentebaten)	163,8	50,2	156,6	216,4
Ouderbijdragen	141,7	58,0	127,6	215,7
Opbrengst kantine	17,9	0,0	0,0	23,8
Leerlingen	19,1	0,0	0,0	6,9
Totaal	1.946,0	1.650,0	1.980,0	1.783,0

Uit deze tabel blijkt dat de overige inkomsten toch een aanzienlijke waarde in euro's bedragen. Daarbij vallen de volgende zaken op:

- Bij een aantal inkomstenbronnen is er een groot verschil tussen de waarde van het 1^e en het 3^e kwartiel, waarbij het eerste kwartiel soms zelfs 0 bedraagt. Dit is met name het geval bij 'overige overheidsbijdragen –subsidies', 'baten werk in opdracht van derden', 'opbrengst boekenfonds' en 'opbrengst kantine'.
- Bij een aantal inkomstenbronnen is het gemiddelde significant hoger dan de mediaan, wat betekent dat er een (aantal) relatief hoge waarde(n) in de steekproef zijn opgenomen. Dit is het geval bij de inkomstenbronnen 'overige overheidsbijdragen –subsidies', 'baten werk in opdracht van derden' en 'verhuur onroerende zaken' en 'opbrengst kantine'.

Beide observaties duiden erop dat de samenstelling en de hoogte van het inkomen tussen scholen behoorlijk kan verschillen. In de onderstaande tabellenreeks worden de inkomsten in euro's per leerling van de verschillende schooltypen weergegeven. Deze reeks versterkt dit beeld.

Inkomsten per leerling BSG	Gemiddelde	1 ^e kwartiel	Mediaan	3 ^e kwartiel
Lumpsum Materieel (incl. schoolboeken)	1.027,1	874,1	1.116,4	1.144,8
Overige subsidies OCW (excl. Schoolboeken)	298,6	209,4	254,1	346,0
Overige overheidsbijdragen en -subsidies (gemeentelijke)	69,4	22,1	39,9	85,6
College-, cursus-, les- en examengelden	6,5	0,0	0,0	0,0
Baten werk in opdracht van derden	7,9	0,0	0,0	0,0
Verhuur onroerende zaken	20,9	4,0	10,6	27,1
Opbrengst boekenfonds	0,6	0,0	0,0	0,0
Opbrengst reproductie-afdeling	0,2	0,0	0,0	0,0
Overige publieke inkomsten (incl. rentebaten)	179,4	89,5	162,2	233,5
Ouderbijdragen	131,4	54,3	98,6	190,3
Opbrengst kantine	15,1	0,0	0,0	18,5
Leerlingen	23,1	0,0	0,0	17,3
Totaal	1.780,0	1.502,0	1.866,0	2.037,0

⁶ Deze splitsing is in de voorgaande tabellenreeks niet gemaakt omdat deze subposten vanwege hun kleine omvang ten opzichte van het personeelsbudget vrijwel volledig wegvielen.

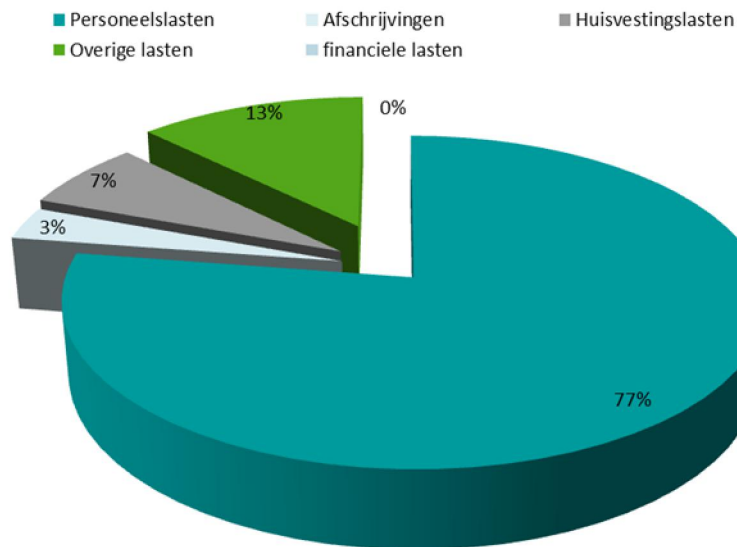
Inkomsten per leerling AVO	Gemiddelde	1 ^e kwartiel	Mediaan	3 ^e kwartiel
Lumpsum Materieel (incl. schoolboeken)	894,0	960,7	966,9	997,7
Overige subsidies OCW (excl. Schoolboeken)	284,1	183,7	251,8	319,8
Overige overheidsbijdragen en -subsidies (gemeentelijke)	191,2	32,3	72,9	232,4
College-, cursus-, les- en examengelden	0,0	0,0	0,0	0,0
Baten werk in opdracht van derden	21,1	0,0	0,0	0,0
Verhuur onroerende zaken	13,4	2,9	10,0	17,8
Opbrengst boekenfonds	29,4	0,0	0,0	0,0
Opbrengst reproductie-afdeling	3,8	0,0	0,0	0,0
Overige publieke inkomsten (incl. rentebaten)	134,3	50,2	156,6	199,9
Ouderbijdragen	171,0	59,9	181,3	273,4
Opbrengst kantine	23,9	0,0	0,0	40,6
Leerlingen	13,6	0,0	0,0	1,3
Totaal	1.780,0	1.690,0	1.674,0	2.090,0

Inkomsten per leerling VMBO	Gemiddelde	1 ^e kwartiel	Mediaan	3 ^e kwartiel
Lumpsum Materieel (incl. schoolboeken)	1.436,3	1.399,6	1.479,3	1.516,1
Overige subsidies OCW (excl. Schoolboeken)	208,7	189,1	244,7	264,3
Overige overheidsbijdragen en -subsidies (gemeentelijke)	126,2	60,5	133,2	199,0
College-, cursus-, les- en examengelden	7,2	0,0	0,0	7,2
Baten werk in opdracht van derden	55,9	0,0	0,0	55,9
Verhuur onroerende zaken	6,0	0,0	1,9	7,9
Opbrengst boekenfonds	0,0	0,0	0,0	0,0
Opbrengst reproductie-afdeling	0,0	0,0	0,0	0,0
Overige publieke inkomsten (incl. rentebaten)	92,3	0,4	87,5	179,4
Ouderbijdragen	164,9	112,9	174,5	226,5
Opbrengst kantine	26,8	0,0	0,0	26,8
Leerlingen	0,6	0,0	0,1	0,7
Totaal	2.125,0	1.863,0	2.163,0	2.425,0

Inkomsten per leerling Praktijkschool	Gemiddelde	1 ^e kwartiel	Mediaan	3 ^e kwartiel
Lumpsum Materieel (incl. schoolboeken)	1.629,2	1.591,6	1.610,3	1.648,0
Overige subsidies OCW (excl. Schoolboeken)	803,9	522,3	706,6	988,1
Overige overheidsbijdragen en -subsidies (gemeentelijke)	509,1	318,0	518,1	709,2
College-, cursus-, les- en examengelden	0,0	0,0	0,0	0,0
Baten werk in opdracht van derden	0,0	0,0	0,0	0,0
Verhuur onroerende zaken	6,1	0,0	1,9	7,9
Opbrengst boekenfonds	0,0	0,0	0,0	0,0
Opbrengst reproductie-afdeling	0,0	0,0	0,0	0,0
Overige publieke inkomsten (incl. rentebaten)	237,0	13,8	162,1	385,3
Ouderbijdragen	84,9	66,1	105,2	124,0
Opbrengst kantine	7,0	0,0	0,0	7,0
Leerlingen	32,1	0,0	0,1	32,1
Totaal	3.309,0	3.182,0	3.425,0	3.552,0

Onderstaand cirkeldiagram laat de mediaan zien van de benchmark over de uitgaven per leerling.

Mediaan uitgaven per leerling

Uit dit diagram blijkt al dat het grootste deel van de uitgaven van de school bestaat uit personeelslasten.

In onderstaande tabellenreeks worden de uitgaven nader geanalyseerd. Hierin staan van de totale steekproef en per schooltype van alle uitgaven de financiële benchmarkgegevens vermeld in euro's per leerling.

Uitgaven per leerling (totale steekproef)	Gemiddelde	1 ^e kwartiel	Mediaan	3 ^e kwartiel
Personeelslasten	6.191,2	5.363,0	5.806,6	6.364,4
Afschrijvingen	254,7	154,4	241,9	328,6
Huisvestingslasten	586,8	426,2	508,7	632,5
Overige lasten	1.001,9	841,8	943,0	1.158,4
financiële lasten	10,3	0,0	0,0	0,3
totale lasten	8.044,9	6.785,4	7.500,1	8.484,2

Uitgaven per leerling (BSG)	Gemiddelde	1 ^e kwartiel	Mediaan	3 ^e kwartiel
Personeelslasten	5.746,0	5.279,6	5.752,9	6.281,5
Afschrijvingen	227,8	125,9	224,5	318,3
Huisvestingslasten	493,0	415,7	462,8	538,0
Overige lasten	961,6	865,4	927,3	1.008,2
financiële lasten	0,8	0,0	0,0	0,4
totale lasten	7.429,2	6.686,6	7.367,5	8.146,3

Uitgaven per leerling (AVO)	Gemiddelde	1 ^o kwartiel	Mediaan	3 ^o kwartiel
Personeelslasten	5.580,1	5.499,6	5.566,4	5.806,6
Afschrijvingen	288,9	224,1	5.499,6	5.566,4
Huisvestingslasten	528,4	409,3	511,2	627,7
Overige lasten	809,6	696,0	803,6	910,6
financiële lasten	30,3	0,0	0,0	2,9
totale lasten	7.237,4	6.828,9	12.380,7	12.914,1

- De steekproef van de praktijkscholen en VMBO scholen is zo klein en vertoont te grote afwijkingen zodat de specificaties niet separaat getoond worden. De gegevens zijn wel opgenomen in de totaaltelling.
- De gemiddelde totale lasten per leerling van de BSG-scholen en de AVO-scholen komen redelijk overeen, terwijl er een groot verschil is in de mediaan. Dit duidt op een grote spreiding in de kwartielen met uitschieters naar boven of beneden.
- Het grootste verschil tussen deze twee populaties is te zien in de financiële lasten. Met name de spreiding over de kwartielen die bij de AVO-scholen te zien is, duidt op een aantal uitschieters in de ingevulde waardes.
- De procentuele opbouw, mediaan van de uitgaven, is bij de BSG-scholen nagenoeg gelijk aan die van de totale steekproef, zoals weergegeven in het cirkeldiagram. Bij de AVO-scholen is dit echter niet het geval. Bij de AVO-scholen vormt afschrijving een grote post en maken de personeelslasten een kleiner onderdeel uit van de totale uitgaven.

Verschil inkomsten en uitgaven

Wanneer de totale inkomsten en uitgaven onder elkaar gezet worden valt op dat de meeste scholen een behoorlijk bedrag per leerling te kort komen. Dit blijkt in 67% van de aan de benchmark deelnemende scholen het geval te zijn. Onderstaande tabel laat het verschil in inkomsten en kosten per leerling en per type school zien.

Exploitatiekosten per leerling (totaal)	Totaal	BSG	AVO	VMBO	Praktijkschool
Totale inkomsten per leerling	7.677	7.612	6.961	8.726	13.602
Totale kosten per leerling	7.743	7.701	7.112	8.778	13.515
Verschil totale inkomsten -/- kosten per leerling	122-	116-	176-	52-	74

Van de totale populatie heeft 67% scholen een tekort op de begroting. Het tekort dat ontstaat uit het verschil tussen de totale inkomsten per leerling en de kosten per leerling, uitgaande van de totale steekproef, bedraagt -1.6%.

Uitgesplitst per schooltype:

- Bij de BSG-scholen bedraagt het tekort -1.5%.
- De AVO-scholen komen met -2.5% opvallend genoeg aanzienlijk meer tekort.
- Het tekort bij de VMBO-scholen bedraagt -0.6%.
- Alleen de praktijkscholen lijken voldoende te hebben aan het budget dat zij ontvangen. Hierbij moet nogmaals opgemerkt worden dat er slechts van vier Praktijkscholen waardes bekend zijn. Van deze deelnemende scholen kan de helft van het budget rondkomen, de andere helft niet.

Onderzoek van Deloitte, Benchmark 2011 onderwijsinstellingen – sector rapportage Noord, Oost en Midden Nederland, bevestigt dit beeld.

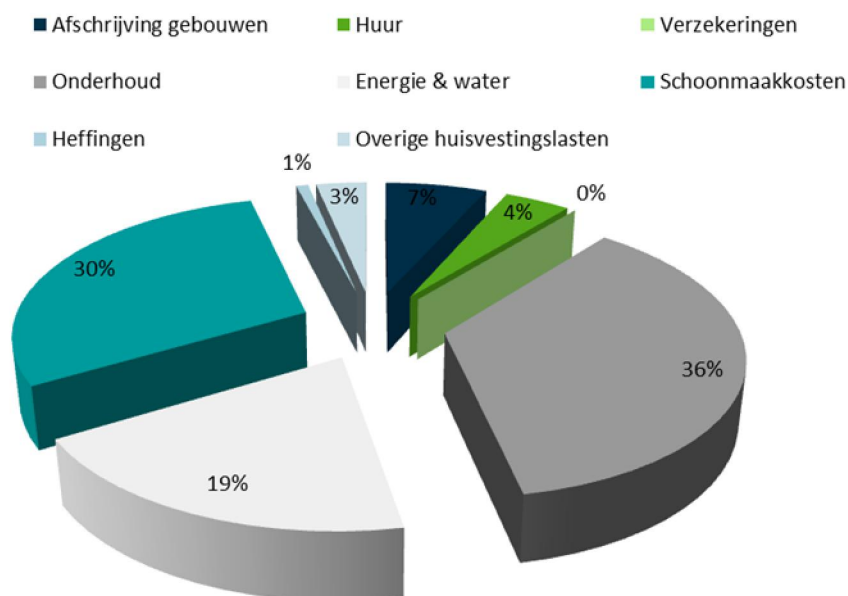
'De resultaten zijn in 2010 afgenomen ten opzichte van 2009. 57% van de onderwijsinstellingen heeft in 2010 een negatief resultaat. In 2009 was dit 42%'.⁷

In de volgende paragraaf worden de afschrijvingen en huisvestingslasten nader geanalyseerd.

3.2. Exploitatiekosten

Onder exploitatiekosten zijn de kostenposten van de Staat van Baten en Lasten zoals omschreven in paragraaf 2.1 gerekend (4.2 afschrijving gebouwen en alle subposten onder 4.3 huisvestingslasten). In onderstaand cirkeldiagram wordt de mediaan van de exploitatiekosten per leerling weergegeven.

Mediaan exploitatiekosten per leerling

In onderstaande tabellenreeks staan van de totale steekproef en per schooltype van alle exploitatiekosten de financiële benchmarkgegevens vermeld in euro per leerling.

⁷ Benchmark 2011 onderwijsinstellingen – sector rapportage Noord, Oost en Midden Nederland, Deloitte

Exploitatiekosten per II (BSG)	Gemiddelde	1 ^e kwartiel	Mediaan	3 ^e kwartiel
Leeftijd gebouw	38,5	20,0	32,0	46,0
Leeftijd gebouw na renovatie	20,4	7,0	11,0	31,0
Afschrijving gebouwen	56,0	10,3	55,7	97,4
Huur	45,6	5,6	11,9	34,1
Verzekeringen	1,1	0,0	0,0	0,0
Onderhoud	133,0	66,2	138,8	187,6
Energie & water	115,9	88,9	109,4	144,5
Schoonmaakkosten	149,0	128,1	145,1	172,2
Heffingen	8,3	3,3	6,5	8,1
Overige huisvestingslasten	40,1	6,6	10,8	16,9
totaal	549,0	308,9	478,1	660,8

Exploitatiekosten per II (AVO)	Gemiddelde	1 ^e kwartiel	Mediaan	3 ^e kwartiel
Leeftijd gebouw	39,2	18,0	34,0	50,0
Leeftijd gebouw na renovatie	12,2	4,0	7,0	12,0
Afschrijving gebouwen	98,2	20,6	33,2	138,6
Huur	39,6	11,1	21,5	49,4
Verzekeringen	4,2	0,0	0,0	4,2
Onderhoud	201,7	118,2	180,9	245,1
Energie & water	106,4	85,8	97,4	143,3
Schoonmaakkosten	136,2	123,9	148,1	160,5
Heffingen	12,6	2,8	3,9	15,8
Overige huisvestingslasten	27,9	7,1	16,5	26,0
totaal	626,7	369,4	501,5	783,0

Exploitatiekosten per II (VMBO)	Gemiddelde	1 ^e kwartiel	Mediaan	3 ^e kwartiel
Leeftijd gebouw	11,0	4,0	9,0	15,5
Leeftijd gebouw na renovatie	11,0	4,0	9,0	15,5
Afschrijving gebouwen	53,7	44,9	58,1	64,7
Huur	54,1	47,0	69,6	76,7
Verzekeringen	1,1	0,0	0,0	1,1
Onderhoud	123,1	111,5	183,7	195,3
Energie & water	158,8	128,3	149,4	179,9
Schoonmaakkosten	195,1	171,5	197,3	220,8
Heffingen	6,3	4,4	6,2	8,1
Overige huisvestingslasten	342,4	28,9	42,8	356,3
totaal	934,6	536,5	707,0	1.102,9

Exploitatiekosten per II (Praktijkschool)	Gemiddelde	1 ^e kwartiel	Mediaan	3 ^e kwartiel
Leeftijd gebouw	30,0	20,0	40,0	45,0
Leeftijd gebouw na renovatie	3,8	0,0	0,0	3,8
Afschrijving gebouwen	31,8	26,4	31,8	37,3
Huur	223,0	25,6	113,9	311,3
Verzekeringen	0,0	0,0	0,0	0,0
Onderhoud	479,3	132,2	218,7	565,7
Energie & water	191,1	146,1	178,0	229,5
Schoonmaakkosten	167,8	91,2	140,3	216,9
Heffingen	9,8	3,5	9,6	15,9
Overige huisvestingslasten	21,8	0,9	5,7	26,6
totaal	1.124,6	426,0	698,0	1.403,1

Omdat het grotendeels gebouwgebonden uitgaven betreffen, zijn deze gegevens ook gerelateerd aan het aantal vierkante meters bvo van de schoolgebouwen. Een gebouw zal immers hoe dan ook schoongemaakt en onderhouden moeten worden, of het nou te groot of te klein is voor het aantal leerlingen dat het huisvest.

In onderstaande tabel staan de corresponderende waarden weergegeven, evenals de kwartielen en het gemiddelde van de benchmark.

Exploitatiekosten per m ² BVO (totaal)	Gemiddelde	1 ^e kwartiel	Mediaan	3 ^e kwartiel
Afschrijving gebouwen	7,5	1,8	4,3	8,7
Huur	6,1	0,7	2,1	6,6
Verzekeringen	0,2	0,0	0,0	0,0
Onderhoud	20,0	12,8	17,6	22,0
Energie & water	14,4	10,7	13,0	14,7
Schoonmaakkosten	17,8	14,2	15,9	19,9
Heffingen	1,2	0,4	0,6	1,1
Overige huisvestingslasten	6,4	0,7	1,3	2,4
totaal	74	41	55	75

De volgende zaken vallen op:

- In de post afschrijving zit vrij veel variatie; het 3^e kwartiel is meer dan viermaal zo groot als het 1^e kwartiel. Dit kan veroorzaakt worden door de mate waarin scholen zelf al geïnvesteerd hebben in hun huisvesting, waarover ze vervolgens afschrijven. Huisvesting waarin nog weinig is geïnvesteerd door de school zelf, zoals na het realiseren van nieuwbouw waarbij de gemeente de financiering verzorgd heeft, geeft nog weinig afschrijvingen. Door de gewijzigde regelgeving zullen de afschrijvingen van scholen op huisvesting de komende jaren waarschijnlijk toenemen.
- Het verschil tussen het gemiddelde en de mediaan van de post huur is erg groot. Dit duidt op uitschieters in de steekproef. Ook het verschil tussen het 1^e en het 3^e kwartiel is erg groot. Deze verschillen kunnen veroorzaakt worden door een verschil in aantal vierkante meters dat gehuurd wordt en door een verschil in huurprijs die de scholen voor het gehuurde oppervlak betalen.
- De post verzekeringen is opvallend klein. Uit de waarde van het eerste kwartiel en de mediaan blijkt dat de meeste scholen geen kosten maken voor verzekeringen en uit de waarde van het gemiddelde en het derde kwartiel blijkt dat de kosten die gemaakt worden, erg laag zijn. Dit kan verklaard worden, doordat deze kosten normaal gesproken door de gemeente worden betaald; alleen wanneer er sprake is van doordecentralisatie betaalt de school deze kosten.
- Aan de post onderhoud valt weinig op; de verdeling van de kwartielen is redelijk gelijkmatig en het gemiddelde is ongeveer gelijk aan de mediaan. Op de post onderhoud wordt in paragraaf 3.3 verder ingegaan.
- Ook aan de post energie en water valt weinig op; de verdeling van de kwartielen is redelijk gelijkmatig en het gemiddelde is ongeveer gelijk aan de mediaan. In paragraaf 3.4 wordt nader ingegaan op het verbruik van energie en water.
- Hetzelfde geldt voor de post schoonmaakkosten.
- De kostenpost heffingen is erg klein ten opzichte van de overige kostenposten. De bedragen die de scholen kwijt zijn aan heffingen verschillen wel behoorlijk, gezien het verschil tussen het 1^e en het 3^e kwartiel. Deze verschillen worden in ieder geval voor een deel verklaard doordat de hoogten van een aantal heffingen afhankelijk zijn van de plaats en/of het gebied waar het gebouw zich bevindt.

- In de post overige huisvestingslasten valt op dat de waarde van de mediaan en de waarde van het gemiddelde erg uiteenlopen. Dit duidt op uitschieters in de steekproef. Waarschijnlijk administreert een groot deel van de scholen geen kosten onder deze post.

In onderstaande tabellenreeks staan ook per schooltype van alle exploitatiekosten de financiële benchmarkgegevens vermeld in euro's per m² bvo.

Exploitatiekosten per m ² BVO (BSG)	Gemiddelde	1 ^o kwartiel	Mediaan	3 ^o kwartiel
Afschrijving gebouwen	6,6	1,9	5,1	8,7
Huur	6,3	0,7	1,3	4,3
Verzekeringen	0,1	0,0	0,0	0,0
Onderhoud	15,9	10,3	18,1	21,3
Energie & water	15,1	10,5	12,2	14,1
Schoonmaakkosten	18,7	14,4	15,7	18,4
Heffingen	1,1	0,4	0,6	0,9
Overige huisvestingslasten	4,5	0,9	1,2	1,9
totaal	68	39	54	69

Exploitatiekosten per m ² BVO (AVO)	Gemiddelde	1 ^o kwartiel	Mediaan	3 ^o kwartiel
Afschrijving gebouwen	12,6	2,9	4,0	16,3
Huur	4,9	1,3	3,5	6,6
Verzekeringen	0,6	0,0	0,0	0,7
Onderhoud	25,4	14,2	21,3	33,2
Energie & water	13,2	10,9	12,6	15,3
Schoonmaakkosten	17,7	14,4	18,5	22,4
Heffingen	1,8	0,3	0,5	1,9
Overige huisvestingslasten	3,8	0,7	2,0	3,3
totaal	80	45	62	100

Exploitatiekosten per m ² BVO (VMBO)	Gemiddelde	1 ^o kwartiel	Mediaan	3 ^o kwartiel
Afschrijving gebouwen	4,0	2,2	4,1	5,9
Huur	5,3	4,3	6,4	7,4
Verzekeringen	0,1	0,0	0,0	0,1
Onderhoud	10,9	9,0	15,4	17,3
Energie & water	14,0	13,3	14,1	14,8
Schoonmaakkosten	17,3	15,7	16,2	17,9
Heffingen	0,6	0,4	0,6	0,8
Overige huisvestingslasten	31,4	2,6	3,4	32,2
totaal	83	47	60	96

Wanneer de benchmarkgegevens per schooltype worden vergeleken, vallen de volgende zaken op:

- De steekproef van de praktijkscholen is vanwege zijn beperkte omvang en de grote verschillen in deze niet representatief.
- De afschrijvingskosten per m² bvo zijn bij BSG-scholen veel hoger dan bij de overige schooltypen, terwijl uit de kenmerken van de steekproef (paragraaf 2.3) blijkt dat de schoolgebouwen van dit schooltype relatief oud zijn. Dit wordt waarschijnlijk veroorzaakt door het aantal eigen investeringen in verbouwingen om de huisvesting te laten voldoen aan de actuele eisen.

- De variatie van de post huur is bij alle schooltypen relatief groot. Met name bij de BSG-scholen valt op dat het gemiddelde sterk afwijkt van de mediaan. Zoals reeds vermeld kunnen deze verschillen veroorzaakt worden door een verschil in het aantal vierkante meters dat gehuurd wordt en door een verschil in huurprijs die de scholen voor het gehuurde oppervlak betalen.
- De gemiddelde kosten voor onderhoud lopen voor de verschillende schooltypen sterk uiteen. Met name de BSG-scholen besteden beduidend meer. In paragraaf 3.3. wordt deze post nader uitgesplitst.
- De mediaan van de energiekosten van de VMBO scholen ligt hoger dan de kosten van de andere schooltypen, in de kwartielen zijn de verschillen echter kleiner. Dit verschil zou veroorzaakt kunnen worden doordat er voor praktische vakken meer energie nodig is.
- De verschillen in de gemiddelde schoonmaakkosten van de schooltypen zijn niet heel groot. De mediaan en de kwartielen laten echter wel een andere spreiding zien. Met name bij de AVO-scholen is een grote spreiding in de kwartielen te zien.

In onderstaande tabel worden de posten onderhoud en energie en water in relatie tot de leeftijd van het gebouw bekeken.

Energie en onderhoud a.h.v. leeftijd gebouw mediaan (na renovatie)	Totaal	<10 jaar	>10<30 jaar	>30 jaar
Aantal deelnemende scholen	45	26	10	9
Gemiddelde leeftijd gebouw	35,6	33,2	31,4	47,1
Gemiddelde leeftijd gebouw na renovatie	15,7	4,8	15,6	47,1
Onderhoud € per m ² bvo	17,6	16,6	19,0	21,0
Subtotaal energie en water € per m ² bvo	13,0	12,6	13,0	14,0

Opvallend in deze tabel is dat de leeftijd van een gebouw een duidelijke relatie heeft met de hoogte van de kosten ten behoeve van deze posten. Met name in het onderhoud nemen de kosten per vierkante meter met een aantal euro's per vierkante meter toe naarmate het gebouw ouder is.

3.3. Schoonmaak en onderhoud

Uit paragraaf 3.2 blijkt dat onderhoud en schoonmaak samen 66% van de gebouwgebonden exploitatiekosten vormen. Bovendien is gebleken dat er een grote variatie zit in de post onderhoud, dat maakt het interessant deze exploitatiepost nader te analyseren.

In onderstaande tabellenreeks staan van de totale steekproef en per schooltype van alle onderhoudsposten de financiële benchmarkgegevens vermeld in euro's per m² bvo.

Onderhoud per m ² BVO (totaal)	Gemiddelde	1 ^o kwartiel	Mediaan	3 ^o kwartiel
Dotatie onderhoudsvoorziening	8,6	4,1	9,8	14,4
Klein onderhoud gebouw	9,9	3,3	5,3	10,2
Klein onderhoud terreinen	0,4	0,0	0,3	0,8
Klein onderhoud machines en installaties	1,0	0,0	0,5	1,4
Totaal	20	13	18	22

Onderhoud per m ² BVO (BSG)	Gemiddelde	1 ^o kwartiel	Mediaan	3 ^o kwartiel
Dotatie onderhoudsvoorziening	7,4	0,7	8,7	14,3
Klein onderhoud gebouw	7,0	3,4	5,2	7,9
Klein onderhoud terreinen	0,5	0,0	0,4	0,9
Klein onderhoud machines en installaties	0,9	0,0	0,4	0,9
Totaal	16	10	18	21

Onderhoud per m ² BVO (AVO)	Gemiddelde	1 ^e kwartiel	Mediaan	3 ^e kwartiel
Dotatie onderhoudsvoorziening	14,2	9,8	14,2	16,3
Klein onderhoud gebouw	9,9	2,4	4,7	16,2
Klein onderhoud terreinen	0,4	0,0	0,3	0,9
Klein onderhoud machines en installaties	0,8	0,0	0,1	1,4
Totaal	25	14	21	33

De volgende zaken vallen op:

- Door de geringe steekproef van de VMBO- en Praktijkscholen in combinatie met de afwijking in de gegevens is het niet mogelijk om deze gegevens separaat inzichtelijk te maken.
- Bij AVO-scholen is de onderhoudspost dotatie onderhoudsvoorzieningen hoger dan bij de overige schooltypen. Uit de kenmerken van de scholen blijkt dat de populatie AVO-scholen ook ouder is dan de overige schooltypen.
- Het 1^e kwartiel van dotatie onderhoudsvoorziening is bij BSG-scholen heel laag. Dit duidt erop dat deze scholen geen gebruik meer maken van een dotatie. De oorzaak hiervan ligt waarschijnlijk in de wijziging van de systematiek, waarbij in plaats van een dotatie wordt overgegaan in het boekhoudkundig activeren. De effecten hiervan zouden de komende jaren zichtbaar moeten worden in de afschrijvingen.
- De variatie van de post klein onderhoud gebouw is bij de schooltypen BSG en AVO groot. Bij beide schooltypen is het gemiddelde veel hoger dan de mediaan. Vooral het derde kwartiel van de AVO-scholen laat uitschieters zien.
- Het klein onderhoud terreinen is bij alle schooltypen de laagste onderhoudspost.
- Het totale gemiddelde van de post klein onderhoud machines en installaties ligt hoger dan bij de BSG- en AVO-scholen. Bij het totale gemiddelde zijn ook de cijfers van de VMBO- en Praktijkscholen opgenomen. Vanwege het praktijkonderwijs zijn in deze scholen meer machines en installaties aanwezig.

In onderstaande tabel staan de benchmarkgegevens weergegeven van de schoonmaakkosten in euro's per m² bvo. In de totale steekproef heeft 29% van de scholen eigen personeel voor schoonmaak.

Schoonmaak per m ² BVO (totaal)	Gemiddelde	1 ^e kwartiel	Mediaan	3 ^e kwartiel
Schoonmaakkosten incl. personeelskosten	16,9	13,6	15,2	18,5
Vuilafvoer	0,9	0,5	0,8	1,2

Schoonmaak per m ² BVO (BSG)	Gemiddelde	1 ^e kwartiel	Mediaan	3 ^e kwartiel
Schoonmaakkosten incl. personeelskosten	17,9	13,6	15,1	17,6
Vuilafvoer	0,8	0,5	0,8	1,1

Schoonmaak per m ² BVO (AVO)	Gemiddelde	1 ^e kwartiel	Mediaan	3 ^e kwartiel
Schoonmaakkosten incl. personeelskosten	16,9	13,7	18,5	20,8
Vuilafvoer	0,9	0,4	0,8	1,3

Schoonmaak per m ² BVO (VMBO)	Gemiddelde	1 ^e kwartiel	Mediaan	3 ^e kwartiel
Schoonmaakkosten incl. personeelskosten	16,1	14,9	15,4	16,6
Vuilafvoer	1,2	0,9	1,1	1,4

Schoonmaak per m ² BVO (Praktijkschool)	Gemiddelde	1 ^e kwartiel	Mediaan	3 ^e kwartiel
Schoonmaakkosten incl. personeelskosten	11,6	5,5	9,0	15,1
Vuilafvoer	0,9	0,3	0,9	1,5

Uit deze tabellen valt het volgende op te maken:

- De schoonmaakkosten per m² bvo zijn de laagste bij de praktijkscholen.
- Vuilafvoer maakt maar een klein onderdeel uit van de totale schoonmaakkosten en de kosten zijn gelijkmatig verdeeld.

3.4. Energie en waterverbruik

In paragraaf 3.2 is gebleken dat energie- en waterverbruik met een aandeel van 22% een van de grootste exploitatiekostenposten is. Alleen al daarom is het interessant om deze post nader te bestuderen. Daar komt bij dat er in het kader van duurzaamheid in de afgelopen jaren steeds meer aandacht is gekomen voor het terugdringen van het verbruik van water en met name ook energie. De overheid heeft diverse subsidieprogramma's in het leven geroepen om besparingsmaatregelen, zoals het aanbrengen van extra isolatie, te stimuleren.

Energie en waterbruik (totaal)	N	Gemiddelde	1e kwartiel	mediaan	3e kwartiel
Verbruik elektra in kWh per m ² bvo	16,0	32,9	29,4	31,4	36,8
Verbruik gas in m ³ per m ² bvo	14,0	10,5	7,7	9,9	14,1
Verbruik water in m ³ per m ² bvo	15,0	0,2	0,2	0,2	0,2

Energie en waterbruik BSG	N	Gemiddelde	1e kwartiel	mediaan	3e kwartiel
Verbruik elektra in kWh per m ² bvo	10,0	33,7	29,6	30,7	35,1
Verbruik gas in m ³ per m ² bvo	9,0	12,7	10,3	11,7	15,2
Verbruik water in m ³ per m ² bvo	9,0	0,2	0,0	0,0	0,0

Energie en waterbruik AVO	N	Gemiddelde	1e kwartiel	mediaan	3e kwartiel
Verbruik elektra in kWh per m ² bvo	5,0	37,5	35,8	35,9	45,5
Verbruik gas in m ³ per m ² bvo	4,0	6,3	6,1	7,7	7,9
Verbruik water in m ³ per m ² bvo	5,0	0,2	0,0	0,0	0,0

Observaties:

- De meeste scholen hebben enkel gegevens over het totaal verbruik van gas, water en elektra. Weinig scholen hebben uitgesplitste gegevens over hun energie- en waterverbruik beschikbaar, namelijk 35% kent de gegevens van elektra, 30% kent de gegevens van gas en 33% kent de gegevens van water.
- De gegevens van de VMBO- en praktijkscholen met betrekking tot het verbruik zijn niet tot onvoldoende bekend bij de scholen die gegevens hebben aangeleverd. Daardoor worden deze gegevens niet nader gespecificeerd.
- Voor zowel het elektriciteit- als het gasverbruik is er een grote variatie zichtbaar voor alle schoolcategorieën tussen het 1^e en het 3^e kwartiel. Dit geeft aan dat er nog veel verbeterpotentieel aanwezig is.

3.5. Exploitatieresultaat Schoonmaak

Vanwege de verschillende indelingen aan de kostenkant en de inkomstenkant, is het alleen voor het onderdeel 'schoonmaak' mogelijk om een zuivere vergelijking van de exploitatiekosten en -budgetten te maken.

exploitatieresultaat (totaal)	Gemiddelde	1 ^o kwartiel	Mediaan	3 ^o kwartiel
Schoonmaak per m ² BVO	3,4	1,1	2,5	5,8
Schoonmaak per leerling	29,8	5,4	24,5	54,7

exploitatieresultaat (BSG)	Gemiddelde	1 ^o kwartiel	Mediaan	3 ^o kwartiel
Schoonmaak per m ² BVO	3,5	0,8	2,5	4,8
Schoonmaak per leerling	23,8	1,8	25,2	43,4

exploitatieresultaat (AVO)	Gemiddelde	1 ^o kwartiel	Mediaan	3 ^o kwartiel
Schoonmaak per m ² BVO	4,1	1,4	2,6	6,2
Schoonmaak per leerling	34,3	8,6	17,4	41,4

exploitatieresultaat (VMBO)	Gemiddelde	1 ^o kwartiel	Mediaan	3 ^o kwartiel
Schoonmaak per m ² BVO	2,6	1,0	2,7	4,3
Schoonmaak per leerling	27,0	15,0	31,9	43,9

exploitatieresultaat (Praktijkschool)	Gemiddelde	1 ^o kwartiel	Mediaan	3 ^o kwartiel
Schoonmaak per m ² BVO	1,5	0,3	4,9	6,1
Schoonmaak per leerling	53,8	3,3	71,4	122,0

Observaties:

- Geconcludeerd kan worden dat de schoonmaak over het algemeen kostendekkend uitgevoerd wordt. De reden hiervan zou kunnen zijn dat de hoeveelheid uitgevoerde werkzaamheden afgestemd is op het beschikbare schoonmaakbudget.
- De exploitatieresultaten van de schoonmaak liggen dicht bij nul.

3.6. Trendanalyse

De resultaten van de afgelopen drie jaar hebben we vergeleken, na indexering van de resultaten met de percentages conform de ministeriële regeling (1,04%, 2,33% en 1,90%).

Exploitatiekosten per m ² BVO (totaal; mediaan)	2007	2008	2009	2010	gemiddeld
Leeftijd gebouw		36	42	36	38
Leeftijd gebouw na renovatie		9	21	16	15
Afschrijving gebouwen		18,4	4,5	4,3	9,1
Huur		1,6	2,2	2,1	2,0
Verzekeringen		0,0	0,0	0,0	0,0
Onderhoud	22,8	12,7	10,3	17,6	15,9
Energie & water	12,9	12,9	12,9	13,0	12,9
Schoonmaakkosten	14,8	16,0	16,1	15,9	15,7
Heffingen		0,5	0,5	0,6	0,5
Overige huisvestingslasten		0,8	0,0	1,3	0,7
totaal		63	49	55	57

Observaties:

- De gegevens 2009 en 2010 komen met uitzondering van de post onderhoud en overige huisvestingslasten overeen.
- De kosten voor energie en water blijven over alle jaren vrijwel onveranderd.
- De kosten voor schoonmaak nemen weer iets af. Dit zou een relatie kunnen hebben met de gemiddelde leeftijd van de deelnemende gebouwen.

Gezien de aandacht voor duurzaamheid is de verwachting dat er in de loop der jaren een lager verbruik van in ieder geval energie waargenomen zou moeten worden. In de onderstaande tabellen staan de verbruiksgegevens uit de benchmarkonderzoeken over de jaren 2007 t/m 2010 weergegeven. Hierbij geeft de kolom 'N' het aantal scholen aan dat gegevens over het gas- water- en elektraverbruik heeft aangeleverd.

Energie en waterbruik VO-scholen 2010	N	Gemiddelde	1e kwartiel	mediaan	3e kwartiel
Verbruik elektra in kWh per m ² bvo	16	32,9	29,4	31,4	36,8
Verbruik gas in m ³ per m ² bvo	14	10,5	7,7	9,9	14,1
Verbruik water in m ³ per m ² bvo	15	0,2	0,2	0,2	0,2

Energie en waterbruik VO-scholen 2009	N	Gemiddelde	1e kwartiel	mediaan	3e kwartiel
Verbruik elektra in kWh per m ² bvo	34	32,6	29,7	33,6	36,6
Verbruik gas in m ³ per m ² bvo	34	10,5	7,9	10,2	11,9
Verbruik water in m ³ per m ² bvo	21	0,2	0,1	0,2	0,3

Energie en waterbruik VO-scholen 2008	N	Gemiddelde	1e kwartiel	mediaan	3e kwartiel
Verbruik elektra in kWh per m ² bvo	47	34,2	30,0	32,9	39,0
Verbruik gas in m ³ per m ² bvo	47	11,0	8,0	10,1	13,0
Verbruik water in m ³ per m ² bvo	47	0,2	0,2	0,2	0,4

Energie en waterbruik VO-scholen 2007	N	Gemiddelde	1e kwartiel	mediaan	3e kwartiel
Verbruik elektra in kWh per m ² bvo	25	39,8	32,9	39,6	43,0
Verbruik gas in m ³ per m ² bvo	16	9,4	7,6	8,2	11,2
Verbruik water in m ³ per m ² bvo	25	1,3	0,1	0,2	0,2

Observaties:

- Uit de waarden van de gemiddelden en de kwartielen blijkt dat het verbruik van elektra ten opzichte van 2009 constant blijft. De mediaan van 2009 is echter iets hoger dan die van 2010.
- Het gemiddelde van het gasverbruik is hetzelfde gebleven ten opzichte van 2009, de kwartielwaarden wijken echter wel iets af. Met name het derde kwartiel van 2010 laat een hogere waarde zien.
- Het gemiddelde van het waterverbruik is over 2008, 2009 en 2010 gelijk gebleven. In 2007 waren deze waarden echter nog lager. Het gemiddelde waterverbruik over 2007 is een extreme waarde, dit moet buiten beschouwing worden gelaten.

De conclusie kan zijn dat er op het gebied van met name energiebesparing nog weinig (zichtbaar) gebeurt.

4. Conclusies en aanbevelingen

In 2010 waren er ten opzichte van 2009 met 45 scholen minder deelnemers aan het benchmarkonderzoek. Dit ondanks allerlei acties om de deelname te verbeteren zijn we daar nog niet in geslaagd. Hopelijk komt hier verbetering in bij het onderzoek over 2011.

De steekproef beslaat 6,9% van de totale populatie van scholen in het voortgezet onderwijs (647), waardoor de steekproef als betrouwbaar bestempeld kan worden. Desalniettemin moet de waarschuwing gemaakt worden dat er mogelijk er een bias ontstaat vanwege de vrijwillige deelname aan het onderzoek. Vooral enkele grote schoolbesturen zijn inmiddels een vaste deelnemer, waarbij de benchmarkonderzoeken een logisch middel zijn in de verdere professionalisering van de schoolexploitatie. Wij hopen dat andere scholen tevens de meerwaarde inzien en de beperkte tijdsinvestering doen.

De gemiddelde leeftijd van schoolgebouwen in het voortgezet onderwijs is met 35,6 jaar redelijk hoog te noemen, evenals de gemiddelde tijdsperiode na een renovatie. De noodzaak om aanpassingen aan de huisvesting te doen, zal daardoor de komende jaren toenemen.

De gemiddelde waardering van de belevingswaarde van onderwijshuisvesting is met een 5,7 niet goed te noemen. Deze score ondersteunt de vele discussies van afgelopen jaren over de magere kwaliteit van de huisvesting in het onderwijs, de problemen rondom "frisse scholen" en de grote aandacht voor duurzaamheid.

Uit de inventarisatie van de totale inkomsten van scholen per leerling is op te maken dat, zoals verwacht, verreweg het grootste deel bestaat uit de rijksbijdrage lumpsum personeel en rijksbijdrage lumpsum materieel. Daarnaast blijken scholen echter nog aanzienlijke inkomsten te genereren uit andere bronnen, zoals overige overheidsbijdragen en subsidies, overige publieke inkomsten, verhuur, ouderbijdragen en verhuur.

De exploitatiekosten van schoolgebouwen bestaan voor circa 22% uit energie- en waterkosten, en 30% uit schoonmaakkosten. Het onderhoud beslaat 33% en afschrijvingen circa 8%. De overige posten, zoals huur, heffingen en verzekering, zijn kleine onderdelen.

Het energie- en waterverbruik blijkt bij veel scholen niet bekend te zijn. Dit is des te meer opvallend vanwege de grote aandacht voor energiebesparing de afgelopen jaren en de aanzienlijke kostenpost. Het is dan ook niet verwonderlijk dat er geen trend te zien is in het energieverbruik over de afgelopen drie jaren. Het energieverbruik laat tevens een zeer grote variatie zien tussen de deelnemers, waaruit af te leiden is dat er een groot verbeterpotentieel is. We raden scholen dringend aan om te starten met energiemanagement, aangezien dit zich niet alleen terugverdient, maar vaak ook leidt tot beter functionerende gebouwinstallaties en een beter binnenklimaat.

Uit de vergelijking tussen de genormeerde inkomsten voor schoonmaak en uitgaven blijkt dat het gros van de scholen uitkomt met de vergoeding. Van de deelnemers blijkt 29% de schoonmaak in eigen beheer uit te voeren.

Uit de trendanalyse van de kosten blijkt dat de kosten voor energie en water per m² bvo vrijwel onveranderd zijn en dat de kosten van de schoonmaak en het onderhoud een licht stijgende lijn laten zien. Van de overige kostenposten is geen duidelijke trend waarneembaar.

Wanneer de totale inkomsten en kosten per leerling bekeken worden, valt op dat 67% van de deelnemende scholen in 2010 een negatief resultaat behaald heeft. De vergoedingen blijken in veel gevallen niet toereikend te zijn. Dit bevestigt het beeld dat al eerder uit onderzoek naar voren is gekomen.

Wij verwachten dat deze benchmarkrapportage wederom een verbeterd inzicht geeft in het functioneren van de bedrijfsvoering van scholen in het voortgezet onderwijs. Er zijn nog allerlei kansen om de bedrijfsvoering te verbeteren, de duurzaamheid van de huisvesting te verhogen en de kwaliteit van het binnenklimaat te optimaliseren. Een professionele aanpak van het beheer, onderhoud, energiemanagement en facilitair management is hiervoor echter een vereiste.

Deze benchmarkrapportage en de gedetailleerde gegevens van de deelnemers geven hier de benodigde handvatten voor.

Wij nodigen u van harte uit om deel te nemen aan het benchmarkonderzoek 2011, zodat er per onderwijscategorie een omvangrijke steekproef plaatsvindt. Wanneer u interesse heeft in deelname aan een vervolgonderzoek voor het jaar 2011, dan verzoeken wij u om contact met ons op te nemen op telefoonnummer 073-6409409 of via benchmark@hevo.nl.

Ook wanneer u opmerkingen op of suggesties voor dit benchmarkonderzoek heeft, of wanneer u ondersteuning wenst bij het verbeteren van uw exploitatie of huisvesting kunt u natuurlijk contact met ons opnemen. Vooral momenten als groot onderhoud, renovatie en nieuwbouw bieden een kans voor de structurele verbetering van de exploitatie, omdat er juist op die momenten mogelijkheden zijn om grote stappen te maken. HEVO ondersteunt u graag in deze levensduurbenadering van uw huisvesting.

Bijlage 1: dienstverlening HEVO

Zoals in de introductie al omschreven, is HEVO expert op het gebied van huisvesting. Al circa 35 jaar begeleiden wij onze opdrachtgevers bij hun huisvestingsvraagstukken, onder andere op het gebied van onderwijs, sport, zorg, wonen, veiligheid en hulpverlening, kantoren en bedrijfsgebouwen. Onze dienstverlening beslaat het volledige huisvestingstraject; van voorbereidend onderzoek tot en met realisatie en nazorg.

Hierbij treft u een globaal overzicht van onze dienstverlening. Huisvesting is echter altijd maatwerk. Wanneer u geïnteresseerd bent in wat wij voor u en uw specifieke vraagstuk(ken) kunnen betekenen, dan komen wij graag een keer langs om de mogelijkheden te onderzoeken. Voor een afspraak kunt u contact met ons opnemen op telefoonnummer 073-6409409. Meer informatie is verkrijgbaar via www.hevo.nl.

Onderzoek en advies

HEVO kan voor u diverse soorten onderzoek verrichten, zoals:

- Haalbaarheidsstudies.
- Locatiestudies.
- Scenariostudies.
- Inpassingsplannen.
- Duurzaamheidsberekeningen.
- Strategisch vastgoedadvies.
- Visiebepaling.
- Opstellen Programma van Eisen (zowel ruimtelijk en functioneel als technisch).
- Financiële vastgoedanalyse (investerings- en exploitatieberekeningen).
- BeSeF: procesmanagement op weg naar gezamenlijke huisvesting.
- Exploitatieadvies.
- Doordecentralisatie.
- Architectenselecties.
- Contract & Risicomanagement.
- Onderhoudsmanagement.
- Risico- en kansanalyse.

Proces- en projectmanagement

HEVO heeft ervaring met alle in Nederland bekende ontwerp- en bouworganisatievormen, zoals:

- Bouwmanagement.
- Integraal Ontwerpmanagement.
- Integraal Projectmanagement.
- Design & Buildaanbestedingen.
- PPS-light.

HEVO wil de norm zijn in huisvestingsoplossingen en alle klantvragen omtrent huisvesting kunnen beantwoorden. Hiervoor is het nodig om continu op de hoogte te zijn van ontwikkelingen in de markt, een deskundige gesprekspartner zijn en innovatieve oplossingen te realiseren.

Duurzaamheid speelt een centrale rol in onze visie en bedrijfsvoering. Wij verwezenlijken huisvesting die duurzaam presteert en streven als organisatie precies hetzelfde na. Onze focus ligt daarbij niet alleen op het bouwproces, maar juist op het totaal van het bouwproces en de gebruikscyclus. Want juist tijdens het gebruik bewijzen duurzame huisvestings-oplossingen hun meerwaarde. Ook op het financiële vlak.

Voor kalenderjaar 2007 heeft HEVO daarom een eerste onderzoek gedaan naar de exploitatiekosten van scholen in het Voortgezet en Primair Onderwijs. Resultaat van dit onderzoek was een benchmarkrapport, dat zowel op hoofdlijnen als op onderdelen inzicht gaf in de exploitatiekosten en exploitatiebudgetten van scholen. Vanwege de grote interesse naar betrouwbare exploitatiegegevens van scholen, heeft HEVO besloten dit onderzoek jaarlijks te herhalen. Op speciaal verzoek zijn dit jaar de complete financiën opgenomen en zijn tevens alle financiële getallen ook gerelateerd aan leerlingaantallen.

Deze rapportage, evenals die van voorgaande jaren, is voor onderwijsinstellingen gratis op te vragen via www.hevo.nl.

Voor niet-commerciële doeleinden is het vrij om deze rapportage als geheel of informatie uit deze rapportage te verspreiden of te delen met anderen, zolang HEVO vermeld wordt als bron. Voor commerciële doeleinden is schriftelijke toestemming van HEVO vereist.

Hugo de Grootlaan 11
5223 LB 's-Hertogenbosch

Postbus 70501
5201 CB 's-Hertogenbosch

T +31 (0)73 640 94 09
F +31 (0)73 641 01 18

info@hevo.nl
ISO 9001-gecertificeerd

**DUURZAAM
PRESTEREN**